

DARSNI TAHLIL QILISHDAGI INTROSPEKTSIYA O'QITUVCHINING O'Z-O'ZINI TAKOMILLASHTIRISH VOSITASI SIFATIDA

*Toshtemirova Saodat Abdurashidovna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti dotsenti*

Annotsiya. Mazkur maqolada bo'lajak tarix o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda o'z-o'zini takomillashtirish vositasi sifatida dars tahlilining introspeksiya usulining mazmuni, tartibi, samaradorligi, mezonlari hamda amaliy ahamiyati bayon etilgan. Darsda o'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilish imkoniyatlari, darsga introspeksiyaning strukturaviy jihatlari asoslab berilgan hamda darsning introspeksiya sxemasi ishlab chiqildan, strategik qadamlar taqdim qilingan.

Kalit so'zlar: tahlil qilish, shaxslararo munosabatlar, didaktika, integratsiya, komponentlar, introspeksiya, majburiy talablar, tarixiy bilimlar, o'z-o'zini tahlil qilish, strategik qadamlar

САМОСВЕРШЕНИЕ В АНАЛИЗЕ УРОКА КАК ИНСТРУМЕНТ САМОСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧИТЕЛЯ

*Тоштемурова Саодат Абдурашидовна
Доцент Чирчикского государственного педагогического университета*

Аннотация. В данной статье описываются содержание, порядок действий, эффективность, критерии и практическое значение интроспекционного метода анализа урока как средства самосовершенствования при подготовке будущих учителей истории к профессиональной деятельности. На уроке обосновываются возможности самоанализа учителя, структурные аспекты самоанализа урока, разрабатывается самоанализная схема урока и представлены стратегические шаги.

Ключевые слова: анализ, межличностные отношения, дидактика, интеграция, компоненты, самоанализ, обязательные требования, исторические знания, самоанализ, стратегические шаги.

INTROSPECTION IN LESSON ANALYSIS AS A TEACHER'S SELF-IMPROVEMENT TOOL

*Toshtemirova Saodat Abdurashidovna
Associate Professor of Chirchik State Pedagogical University*

Annotation. This article describes the content, procedure, effectiveness, criteria and practical importance of the introspection method of lesson analysis as a means of self-improvement in preparing future history teachers for professional activities. In the lesson, the possibilities of the teacher's self-analysis, the structural aspects of the introspection of the lesson are justified, and the introspection scheme of the lesson is developed and strategic steps are presented.

Key words: analysis, interpersonal relations, didactics, integration, components, introspection, mandatory requirements, historical knowledge, self-analysis, strategic steps.

Kirish. Ta'lim va tarbiya jarayonini nazorat va tahlil qilish pedagogik jamoa ishiga rahbarlik qilish va sifatini oshirishning asosiy shakllaridan biridir. Ma'lumki, yuqori darajadagi professional pedagogik fikrlash va o'z darslarini va hamkasblarining darslarini uslubiy jihatdan to'g'ri tahlil qilish qobiliyatidan iborat bo'lgan kompetentsiyaning analitik tarkibiy qismi rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bu o'qituvchining kasbiy mahoratining boshqa tarkibiy qismlarini takomillashtirishga xizmat qiladi. Yuqori toifali o'qituvchining tahliliy qobiliyatiga quyidagilar kiradi: darsini malakali, tanqidiy va konstruktiv o'z-o'zini tahlil qilish va tahlil qilish qobiliyati, o'quv materiallarini tahlil qilish va ko'rib chiqish qobiliyati, fanni o'qitish metodikasi, o'quvchilarning yosh va boshqa xususiyatlarini hisobga olgan holda o'qitish mazmunini yangilash uchun zarur amaliy va nazariy materialni tanlash qobiliyati va hokazo. Bundan kelib chiqadiki, darsni tahlil qilish va o'z-o'zini tahlil qilish qobiliyati o'qituvchining kasbiy

malakasining muhim tarkibiy qismi. Demak, talabalarning ishlab chiqarish va o'quv amaliyotining muhim bosqichlaridan biri darsni har tomonlama uslubiy tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish bo'lishi lozim. Tahlil - bilishning mantiqiy usuli bo'lib, u ob'ektni (hodisani, jarayonni) qismlarga, elementlarga yoki belgilarga aqliy ravishda parchalash, ularni taqqoslash va muhim, ya'ni zarur va muayyan sifat va xususiyatlarni aniqlash uchun izchil o'rganishdir [1].

Adabiyotlar tahlili. T.I. Silchenko to'g'ri ta'kidlaganidek, har qanday darsni tahlil qilishga yondashish har tomonlama bo'lishi kerak, unda psixologik, pedagogik, uslubiy va fan jihatlari bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lishi kerak. Darsning umumiy uslubiy tahlili pedagogik va psixologik tahlillarning barcha tarkibiy qismlarini o'z ichiga oladi, lekin o'qitiladigan fanning mazmuni bilan belgilanadigan o'ziga xos xususiyatlarga ega [2]. Talabalarning ishlab chiqarish va o'quv amaliyoti bo'yicha hisobot hujjatlarini tahlil qilish jarayonida ko'plab talabalar darsni tahlil qilishda qiyinchiliklarga duch keladi. Barcha tahlil qilingan talabalar ishlarini solishtirganda, eng ko'p uchraydigan muammolarni aniqlandi. O'qituvchining mahoratini va o'quv jarayonini oshirish ko'p jihatdan darsni yaxshi tashkil etilgan introspektsiyaga bog'liq. Ko'pincha o'qituvchi zamonaviy darsni modellashtirish va loyihalashda qiyinchiliklarga duch keladi, shuning uchun ta'lim jarayonida o'z-o'zini tahlil qilish unga sinfdagi muayyan o'quv vazifalarini hal qilishning etarli darajada samarasizligi sabablarini aniqlashga, ularni keyingi loyihalashda hisobga olishga imkon beradi.

Muhokama va natijalar. Darsda o'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilishi quyidagilarga imkon beradi:
 o'z faoliyati va o'quvchilarning darsdagi faoliyati maqsadlarini to'g'ri shakllantirish va belgilash;
 o'z pedagogik faoliyati shartlari va maqsadlarga erishish vositalari o'rtasidagi aloqalarni o'rnatish qobiliyatini rivojlantirish;

o'z pedagogik faoliyati natijalarini aniq rejalashtirish va oldindan ko'ra bilish qobiliyatini shakllantirish;

o'quvchining harakat usullari va darsning yakuniy natijasi o'rtasidagi bog'liqlikni ko'ra boshlaganda uning o'z-o'zini anglashini shakllantirish [3].

O'qituvchining introspektsiya usuli bo'yicha dars rejasida quyidagilar inobatga olinishi lozim:

O'quvchilar auditoriyasining xususiyatlari: shaxslararo munosabatlar; biologik va aqliy rivojlanishdagi kamchiliklar; o'quvchilarning kamchiliklari.

Darsning o'rganilayotgan mavzudagi o'rni: darsning oldingi va keyingi darslar bilan bog'lanish tavsifi.

Didaktik maqsadlarda ko'rsatilgan darsning umumiy maqsadining xususiyatlari: tarbiyaviy, rivojlantiruvchi va tarbiyalovchi.

Dars rejasining xususiyatlari: o'quv materialining mazmuni; o'qish usullari; o'qitish usullari; kognitiv faoliyatni tashkil etish shakllari.

Rejaga muvofiq dars qanday tuzilgan: darsning bosqichlarini tahlil qilish, ya'ni qo'llanilgan o'quv va tarbiyaviy elementlarning dars jarayoniga qanday ta'sir qilgani (ijobiy, salbiy), yakuniy natijaga erishish.

Darsga introspektsiyaning strukturaviy jihati: darsning har bir tarkibiy qismini tahlil qilish; natijaga erishishda uning hissasi; darsning har bir tarkibiy qismini optimal tanlashning isboti.

Funksional jihat: darsning tuzilishi umumiy maqsadga qanday mos kelishi; sinfning imkoniyatlariga muvofiqligi; o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlar uslubini tahlil qilish; dars natijasiga ta'siri.

Darsning yakuniy natijasini baholash jihati: darsda umumiy va qulay ta'lim faoliyatini shakllantirish; darsning umumiy maqsadi va dars natijalari o'rtasidagi farqni aniqlash; tanaffus sabablari; xulosalar va o'z-o'zini baholash [4].

O'qituvchi uchun darsning introspektsiyasi, umuman aks ettirish faoliyati alohida ahamiyatga ega, chunki o'z harakatlarini tushunishni o'rganmagan, orqaga qarashga va darsning borishini tiklashga qodir bo'lmagan o'qituvchi sifatli ta'limni ta'minlashga erisha olmaydi. O'qituvchi o'z ishining ustasi bo'lishi talab etiladi.

Tarix darslarida tahlil qilishning introspektsiya usuli bo'yicha namunaviy sxemasini taqdim qilamiz.

Darsning introspektsiya sxemasi

№	O'qituvchi uchun savollar
1.	Mening darsim ish o'quv rejasiga va milliy o'quv dasturi talablari mos keladimi?
2.	Ushbu darsning mavzu, bo'lim, bosqichdagi o'rni qanday? Oldingi mavzular bilan qanday bog'liq, u nimaga tayanadi? Ushbu dars keyingi darslar, mavzular, bo'limlar uchun qanday "xizmat qiladi"?
3.	Darsning o'qitish, rivojlantiruvchi va tarbiyaviy maqsadlarini to'g'ri belgiladimmi?
4.	Darsning maqsadlari qanday rejalashtirilgan va o'quvchilar oldiga qo'yilgan?
5.	Ushbu maqsadlarga erishish zaruriy asosiy va kasbiy kompetensiyalarni egallashga yordam beradimi?
6.	Darsning tuzilishi muvaffaqiyatli ishlab chiqilganmi, o'qituvchi va o'quvchi texnikasi inobatga olinganmi?
7.	Uy vazifasi so'rovi sifatini qanday baholaysiz?
8.	O'rganilayotgan materialni tekshirish qanday shakllarda va qanday usullar bilan amalga oshirildi? Sizningcha, ular ushbu dars uchun ma'qulmi?
9.	Uy vazifasi so'rovda o'quvchilar ishtiroki qanday, qatnashgan o'quvchilar soni ushbu dars uchun etarlimi?
10.	O'quvchilar bilimni baholash xolisona amalga oshirildimi, baho qo'yishda javoblarga izoh berdingizmi?
11.	O'quvchilarning oldingi bilimlarini yangilashga e'tabor qaratdingizmi, belgilangan maqsadlarga erishildimi?
12.	Yangi materialni tushuntirishda qanday o'qitish usullaridan foydalanildi, ularni muvaffaqiyatli deb hisoblaysizmi?
13.	Darsda qanday ta'lim shakllari (ommaviy, guruh, individual) ustunlik qildi?
14.	Tanlangan ta'lim shakllari o'quvchilarning xususiyatlariga ko'ra, tabaqalashtirilgan holda ta'minlandimi?
15.	Darsda ko'rgazmali qurollar, tarqatma materiallar, didaktik vositalardan oqilona foydalanildimi?
16.	O'quvchilar tomonidan yangi bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish nazorati qanday tashkil etildi, bu jarayon qanday shakl va usullar bilan amalga oshirildi?
17.	Uy vazifasining hajmi va murakkabligi to'g'ri aniqlanganmi, o'quvchi xususiyatiga ko'ra ajratilganmi?
18.	Darsda zarur sanitariya-gigiyena sharoitlari kuzatildimi, o'quvchilarning mehnat qobiliyatini saqlash usullari bormi?
19.	Darsda o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi muloqot uslubi, pedagogik taktga rioya etilishini qanday baholash mumkin?
20.	Siz barcha vazifalarni to'liq amalga oshirishga erishdingizmi, ta'sirlar bo'ldimi?
21.	O'qituvchi kutilmagan vaziyat uchun zaxiradagi uslubiy "harakatlari"dan foqdalandimi, kutilmagan vaziyatga tayyorgarlik ko'rilganmi?
22.	Dars davomida qanday kamchiliklarga yo'l qo'yildi va buning sabablarini tahlil qila oldingizmi?
23.	Darsda vaqti taqsimotidan qanday foydalanildi, vaqtni yo'qotishlar va ularga sabablarni tahlil qildingizmi?
24.	O'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish uchun o'quv materialining ta'lim imkoniyatlaridan qanday foydalanilgan?
25.	Agar ushbu darsni takrorlash kerak bo'lsa, darsning tuzilishi va mazmuniga qanday o'zgarishlar kiritgan bo'lardingiz?

Tarix, ijtimoiy fanlar darsining tahlili va introspektsiyasini tuzish bo'yicha bir qator ko'rsatmalarni taqdim qilamiz. Dars o'qituvchi ishining ko'rinadigan qismi bo'lib, uni aysberg bilan solishtirish mumkin. 45 daqiqa davomida bu aysbergning hamma uchun ko'rinadigan uchi va uning ulkan suv osti qismi o'qituvchining har kungi mashaqqatli, ba'zan qiyin, lekin doimo ijodiy, konstruktiv ishi mahsulidir. O'qituvchining to'g'ri rejalashtirgan va loyihalagan, zaruriy talablarni inobatga olgan holda tayyorlangan mashaqqati ko'rinmas suv osti qismi 45 daqiqalik darsni o'quvchilar uchun samarali, foydali, mazmunli va esda qolarli qilishga xizmat qiladi [5].

O'qituvchining darsini aksariyat hollarda yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, maktab rahbariyati, uslubiy birlashma rahbarlari tahlil qiladi. Bunda asosiy maqsad ta'lim sifatini baholash, statistik ko'rsatkichlarda natijalarni ifodalash, o'qituvchining va ota-onalarning sharhlarida o'quvchining fanga bo'lgan munosabati sabab amalga oshiriladi. Aslida o'qituvchi o'z o'zini takomillashtirib borishining

asosiy vositasi bo'lgan introspektsiyani doimiy amalga oshirib borishi lozim bo'ladi. Dars oldidan dars mazmuniga qo'yiladigan talablar va uni o'tkazish texnikasi, tahlil va introspektsiya bilan belgilanadigan katta tayyorgarlik faoliyati olib boriladi. Introspektsiya insonning o'z faoliyati va xatti-harakatining motivlarini tushunishga qaratilgan bo'lib, rivojlanayotgan sub'ektning o'zini o'zi anglashi va faoliyatdagi muvaffaqiyatini ta'minlashi mumkin.

O'qituvchi ishidagi o'z-o'zini tahlil qilish o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilishi kerak bo'lgan bilimlar qurilishining tamal toshi hisoblanadi.

Tarix darslarida sinfdagi o'quv faoliyatining asosiy o'zaro bog'liq komponentlari kombinatsiyalashgan holda tashkil qilinishi maqsadga muvofiq. Bunda asosiy quyidagi komponentlar integratsion aloqada bo'ladi:

ta'sir ob'ekti to'g'risidagi bilimlar: o'quvchilarning yosh xususiyatlarini, ularning fiziologik, aqliy va intellektual rivojlanish darajasini bilish, bu butun o'quvchilar jamoasining, shuningdek har bir o'quvchining shaxs sifatida hissiy holatini to'g'ri ko'rish va baholashdir.

yangi o'qitish usullari va texnologiyalarini joriy etish va qo'llash bilan o'qitish va ularni o'quvchilarga ta'sir qilishning innovatsion usullarining oqilona, asosli hamda samarali kombinatsiyalash;

o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini lmiy tashkil etish;

har bir sinfning jamoaviy faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, bir sinfdagi o'quvchilarning ta'lim faoliyatiga tabaqalashtirilgan va individual yondashuvning kombinatsiyasi;

dars g'oyaviy-tarbiyaviy tarkibiy qismining amaliy yo'naltirilganligi va b.

Tarix fanlarini sifatli tashkil etish, uni tayyorlash va muvaffaqiyatli, samarali amalga oshirish uchun o'qituvchi introspektsiyalashda quyidagi jihatlarni hisobga olish kerak:

1) dars hissiy bo'lishi, o'rganishga qiziqish uyg'otishi, bilimga bo'lgan ehtiyojni tarbiyalashi kerak;
2) darsning sur'ati va ritmi optimal bo'lishi, o'qituvchi va o'quvchilarning harakatlari yakunlangan bo'lishi;

3) darsda o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro munosabatida to'liq aloqa talab qilinadi;

4) pedagogik taktga majburiy qat'iy rioya qilish;

5) sinfdagi o'quv faoliyati boshqarilishi kerak;

6) darsni tashkil etishda salomatlikni tejaydigan texnologiyalar zarur va muhim, ular darsning materialiga, ritmi va ma'nosiga muvofiq kelishi kerak [6].

Tarix o'qituvchisi darsda o'z-o'zini tahlil qilishi uchun o'z faoliyatining yakuniy natijasini rejalashtirishi, bajarilgan ishlarni taqqoslashi, o'ziga xos xususiyatni hisobga olgan holda o'quvchilarning kognitiv faolligini baholash uchun darsni tarkibiy qismlarga ajratishi lozim. O'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilishi darsning kuchli va zaif tomonlarini ko'rishga imkon beradi va u kerakli tuzatishlarni kiritib, keyingi darslarni eng samarali qurishga yordam beradi.

O'z-o'zini tahlil qilish paytida darsning psixologik bahosi o'qituvchi tomonidan darsni tashkil etishning rejalashtirilgan darajasi qanchalik muvaffaqiyatli amalga oshirilganligi, o'qituvchining ta'lim oluvchilarning darsga bo'lgan kayfiyatiga o'z-o'zidan ta'sirining qanday ekanligiga asoslanadi. Tarix darslarida o'quvchilarning tarixiy tafakkurini rivojlantirish, darsda o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi monolog, dialogik muloqotning nisbati ularning reproduktiv va mustaqil ijodiy faoliyatining nisbatidan ko'ra katta ahamiyatga ega. Darsning sur'ati va murakkablik darajasini, ularning sinfdagi o'quvchilarning yoshi va tarkibiga mosligini, tarbiyaviy ish shakllari va usullarining o'quvchilarning yoshi va psixofiziologik xususiyatlariga muvofiqligini hisobga olish juda muhim [6]dir. Tarix darslarini turli xil psixologik turlarda, jumladan, eshitish, vizual, kinestetik kabilarda tashkil qilinishi uchun zarur vositalar bilan optimizatsiyalangan holda olib borilishi talab etiladi [7].

Quyida tarix o'qituvchilariga "Darsga tayyorgarlik ko'rish uchun strategik qadam"larni taqdim qilish mumkin. Bu 20 bosqichli strategik qadam bo'lib, har bir qadamda o'quv faoliyatining barcha zaruriy talablari inobatga olinishi lozim.

1-qadam. Tashxislash uchun maqsadlarni belgilang. Darsni uch yo'nalishli, maqsad, mavjud imkoniyatlar va mashg'ulotning umumiy ko'rinishini bilan bog'liq holda tashkil qiling.

2-qadam. O'quvchilarga o'rganish uchun taklif qilinadigan tarixiy tushunchalarni imkon qadar idrok qilish va xotirada saqlashini inobatga olgan holda etkazishga tayyor bo'ling.

3-qadam. Darsda belgilangan maqsadga erishish imkonini beradigan usullarni tanlang.

- 4-qadam. Darsga kerakli miqdordagi usullar va topshiriqlarni tanlang.
 - 5-qadam. Vaqt taqsimotiga qat'iy rioya qiling.
 - 6-qadam. Vaqt birligiga muvofiq kelsa, vaziyatga mos kichikroq miqdordagi material va harakatlar kiriting.
 - 7-qadam. Tarixiy materialni taqdim etishda asosiy mazmuni ifodalovchi xususiyatlarni ta'riflash uchun bir nechta (5-6 tagacha) marta takrorlashni ta'minlang.
 - 8-qadam. O'quvchilar mustaqil ravishda bajara olmaydigan va o'zlashtirishga qiynaladigan tarixiy materialni ravon va oson tushuntirishga jiddiy tayyorlaning.
 - 9-qadam. O'quvchilar mustaqil o'rganishlari mumkin bo'lgan materiallarni va mustaqil ishlash usullarini taklif qiling bu bo'yicha uslubiy tavsiyalar bering.
 - 10-qadam. Tarixiy materialni taqdim etishda vaqtni nazorat qiling, qisqa muddatga etkazishga urunmang, jarayondagi faoliyatni o'z izmingizda ushlang.
 - 11-qadam. Yangi mavzu uchun sinf jamoasi xususiyatiga mos qo'shimcha manbani tanlang va uni darsda taqdim qilish uchun kerakli vaqtni belgilang.
 - 12-qadam. Katta hajmdagi tarixiy material bilan ishlashda uni qismlarga bo'lib taqdim qiling. Katta hajmdagi yaxlit tarixiy material xususiyatini qismlarga ajratib taqdim qilishda darsning boshlang'ich va yakuniy bosqichlarida ma'lumotlarning kichik qismini o'rganish; o'quvchilar tomonidan ma'lumotlarni qayta ishlash; mustahkamlash kabi bosqichlarni takrorlab borishni rejalashtiring.
 - 13-qadam. Dars mobaynida o'qituvchi va o'quvchi faoliyati turlarini almashishni ta'minlang. Sub'yekt-sub'yekt munosabatidagi faoliyatni tashkil qiling.
 - 14-qadam. Tarixiy materialni taqdim qilishda vizualizatsiya va didaktik vositalarni tayyorlang.
 - 15-qadam. Mustahkamlash va nazorat uchun kreativ usullar tayyorlang.
 - 16-qadam. Innovatsion faoliyat shakllarini (jamoaviy, individual, juftlik va guruhlarda ishlash) taqdim eting.
 - 17-qadam. Faoliyatga yuk bo'luvchi harakat va usullarni o'zgartirishni ko'rib chiqing.
 - 18-qadam. Darsda noodatiy vaziyatlar yuzaga kelganda favquloddagi harakatni ta'minlashga tayyor turing.
 - 19-qadam. Motivatsiya, rag'batlantirish va mulohaza yuritishga qaratilgan savollarni tuzing.
 - 20-qadam. Favquloddagi vaziyatlarda pedagogik improvizatsiyaga tayyor bo'ling.
- O'qituvchi o'z ishini tahlil qilishni darsni to'liq o'zlashtirgandagina amalga oshiradi. O'quv faoliyatini muvaffaqiyatli tashkil etishni o'quv motivatsiyasi tamoyilini bilmasdan, optimal o'quv variantini tanlamasdan tasavvur qilib bo'lmaydi. Pedagogik jarayonga ijodiy yondashish metodikasini bilish o'qituvchiga o'z ishini ilmiy asoslangan holda tahlil qilish va bashorat qilish imkonini beradi, bu holda pedagogik mahoratga yo'l bo'lishi mumkin emas. Shu bilan birga, pedagogik mahorat sirlari sari yo'lda o'qituvchi pedagogik talabni hech qachon unutmasligi kerak: o'quvchiga e'tibor, o'quvchiga g'amxo'rlik, o'quvchiga muhabbat ta'limning eng ilg'or mezonidir [8].
- Darslarni tahlil qilish faoliyati turli mutaxassilar tomonidan amalga oshiriladi, quyida umumiy o'rta ta'lim rahbariyati, uslubchi, psixolog tomonidan dars tahlilida nimalarga e'tibor qaratilishi, darsga tashrif buyurishda darsni tahlil qilishning quyidagi shakllari amalga oshirilishi bo'yicha to'htalib o'tamiz.
1. Qisqacha (baholovchi) tahlil – darsning tarbiyaviy vazifasini umumiy baholash, ta'lim, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarning bajarilishini tavsiflovchi, ularning amalga oshirilishiga baho berish;
 2. Tuzilishli (bosqichma-bosqich) tahlil - darsning dominant tuzilmalarini (elementlarini), ularning maqsadga muvofiqligini aniqlash va baholash, bu o'quvchilarning bilish qobiliyatini rivojlantirishni ta'minlaydi;
 3. Tizimli tahlil - asosiy didaktik vazifani hal qilish va bir vaqtning o'zida darsning rivojlantiruvchi vazifalarini hal qilish nuqtai nazaridan darsni yagona tizim sifatida ko'rib chiqish, o'quvchilarning tarixiy kompetentligini shakllantirishni ta'minlash, ularning o'qitish usullarini o'zlashtirish;
 4. To'liq tahlil - bu o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajalari va aqliy faoliyat usullari kabi xususiyatlar bo'yicha dars maqsadlari, o'quvchilarning o'quv faoliyatining mazmuni va turlarini amalga oshirishni baholashni o'z ichiga olgan aspektli tahlillar tizimi; o'quvchilarni rivojlantirish, didaktik tamoyillarni amalga oshirish va darsning samaradorligi;
 5. Strukturaviy-vaqt tahlili - uning har bir bosqichi uchun dars vaqtidan foydalanishni baholash;
 6. Kombinatsiyalangan tahlil - darsning asosiy didaktik maqsadi va strukturaviy elementlarini baholash (bir vaqtning o'zida);

7. Psixologik tahlil - darsga qo'yiladigan psixologik talablarning bajarilishini o'rganish (rivojlanayotgan tipdagi o'quvchilarning bilish faolligini ta'minlash);

8. Didaktik tahlil - asosiy didaktik kategoriyalarni (didaktika tamoyillarini amalga oshirish, maktab o'quvchilarini o'qitish va o'qitishning uslublari, usullari va vositalarini tanlash, darsning o'quv materialiga didaktik ishlov berish, o'quvchilarning mustaqil bilish faoliyatiga pedagogik rahbarlik qilish) tahlili. o'quvchilar va boshqalar);

9. Aspekt tahlili - bu mulohaza yuritish, har qanday tomondan ma'lum bir tomondan batafsil va har tomonlama o'rganish va baholash yoki darsning o'quvchilar faoliyati natijalariga nisbatan alohida maqsadi.

10. Kompleks tahlil darsning didaktik, psixologik va boshqa asoslarini (ko'pincha darslar tizimi) bir vaqtda tahlil qilishdir [9].

Shunday qilib, pedagog auto tahlilda darsning fikriy nusxasini uning amaldagisi, ya'ni o'tkazgan darsi bilan solishtirib, shu asosda o'zining umumiy saviyasi, ilmiynazariy, kasbiy mahoratini takomillashtirish yo'llarini belgilashi lozim. Bunday tahlil tashxis (diagnostik) ahamiyatga ega bo'lib, pedagogning shaxs sifatida va kasbiy darajasini to'g'ri baholay olish imkoniyatini yaratadi.

Xulosa. Dars tahlili o'qituvchining ish faoliyatini o'rganish, fan asoslarini o'quvchilar qanday darajada o'zlashtirayotganligini aniqlash va davlat o'quv dasturi materiallarining reja asosida bajarilishini nazorat etishning asosiy omili hisoblanadi. Darslarni ilmiy, metodik, didaktik va umumiy pedagogik, psixologik jihatlariga bo'lib tahlil etish dars tahliliga aniqlik kiritadi, uni mukammallashtiradi hamda o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga mukammal baho berish imkonini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Синякова, А. Д. Умение проводить анализ и самоанализ урока как основа профессиональной компетенции учителя иностранного языка / А. Д. Синякова. — Текст: непосредственный // Исследования молодых ученых: материалы XXIV Междунар. науч. конф. (г. Казань, октябрь 2021 г.). — Казань: Молодой ученый, 2021. — С. 59-63.

Сильченко Л. Т. Анализ урока как средство управления процессом обучения // Новая наука: современное состояние и пути развития. — 2015. — № 3. — С. 36–38.

Ейст Н.А. Интроспекция как метод инициации смыслообразования в учебном процессе: дисс. кандидат пед. наук. Новочеркасск. 2009. 176 с.

Сухомлинский В.А. Авторитарная педагогика похоронила саму идею самоанализа урока – Режим доступа: <http://fs.nashaucheba.ru/docs/270/index1433580-11.html>

Иохвидов В.В. Анализ урока: новый формат требований // Вестник КГПУ им. В.П. Астафьева. 2015. №3 (33).

Мирзаев И. Дарс таҳлили. / Ўқув-услугий қўлланма. – Т.: «Ўқитувчи», 1985.

Сарсенбаева Р. М. Ўқув машғулотларини таҳлил қилиш методикаси // Современное образование (Узбекистан). – 2016. – №. 6. – С. 3-11.

G'aybullaeva M. Dars tahlili pedagogik mahoratni oshirishning vositasi sifatida / Scientific Progress. Volume 3, Issue 2. 2022. –В. 836.